

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

עירוב

העירוב

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תלמידי חכמים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הודאה"

שבונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלם תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלויער שליט"א

316

פרשת ויחי תשפ"ד

דיני עירוב העיר - ב'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

תנאי רשות הרבים

תיקון עירוב

א. כבר כתבנו (גליון 315 אות ל"ג) שאי אפשר לעשות עירוב ברשות הרבים, וחלק מתיקון העירוב הוא לעשות מחיצות סביב שטח של עיר שעל ידו יהפך להיות רשות היחיד, ואח"כ כשעושים עירוב עם פת השייכת לכולם, אפשר לטלטל באותו שטח.

ב. הראשונים והפוסקים דנו הרבה מה נקרא רשות הרבים מן התורה ובאיזה סוג רשות הרבים אפשר להפכו שיהיה עליה דין רשות היחיד ואיזה לא, וכן עם איזה סוג מחיצות אפשר להפכו לרה"י, ונביא כאן כמה יסודות בענין.

ט"ז אמה

ג. איסור הוצאה נלמד מדגלי ישראל במדבר (כ"ב 315 אות כ"ב) והרשות הרבים שבין המחנות שבו היו עוברות העגלות היה רחב ט"ז אמה, ועל כן רחוב שרוחבו פחות מט"ז אמה אין דינו כרשות הרבים מן התורה אלא דינו ככרמלית (שו"ע סי' שמ"ה סי"ז ומ"ב סק"ח).

ד. **שיעור ט"ז אמות.** שיעור ט"ז אמות לדעת הגר"ח נאה הוא 7.68 מטר, ולדעת החזו"א הוא 9.21 מטר, וכאן הולכין לחומרא כדעת הגר"ח נאה. ה. **כולל המדרכה.** ט"ז אמות מונים מקיר הבנין שבצד אחד של הכביש עד קיר הבנין שבצד השני והמדרכה נכללת בשיעור ט"ז אמות (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ח ענף ג' אות ח'), ולכן ברחובות הרגילים שקיימים היום בעיירות כולם רחבות יותר מט"ז אמות, ורק להמחיש את זה במציאות, רחוב מאה שערים בירושלים בקטע שנהיה צר הוא קצת פחות מט"ז אמות מקיר לקיר, אבל כל רחוב שהוא יותר רחב מזה כבר עולה על ט"ז אמות ודינו כרשות הרבים מן התורה להרבה דעות וכמו שיבואר.

ששים ריבוא

אם צריכים ששים ריבוא

ו. נחלקו גדולי הראשונים והאחרונים האם בנוסף לתנאי של ט"ז אמות להיות עליו שם רה"י צריכים גם שיעבור ששים ריבוא בני אדם באותו רה"י, ויוצא נפקא מינה גדולה ביניהם לגבי תיקון העירוב ברחובות שלנו המצויים היום, שאם הם רה"י מן התורה, צריכים לתקנם בהתאם כגון על דלתות (לקמן אות מ"ב) או עכ"פ ג' מחיצות (אות ל') לפי הדיעות בזה (עי' לקמן), ואם יש דין רה"י מה"ת רק עם ששים ריבוא, אזי הרבה מהרחובות שלנו אינם רה"י ויותר קל לתקנם עם תנאי עירוב.

ז. הרבה ראשונים סוברים שרק לענין ט"ז אמות למדו מדגלי המדבר שהוא המגדירו רה"י אבל לא לענין שיצטרפו ששים ריבוא, ולכן כל רחוב שהוא רחב ט"ז אמות אע"פ שאין עוברים בו ששים ריבוא דינו כרשות הרבים מן התורה (רמב"ם, ר"ת, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א בשם רוב ראשונים, מגיד משנה, הר"ן, הג' מרדכי, רשב"ם, יראים, ריב"ש, מאירי הובאו בבאי"הל ד"ה שאין). ח. והרבה ראשונים סוברים שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו אינו רה"י אפילו אם הוא רחב ט"ז אמות ומשום דגם את זה לומדים מדגלי מדבר שהיה שם ששים ריבוא אנשים (בשם הבה"ג, רש"י, סמ"ג, סמ"ק, ספה"ת, רוקח, רבינו מאיר, תוס', רא"ש, או"ז טור, רבינו ירוחם הובאו בבאי"הל שם), ומתייחסים רק למספר האנשים שכתובים מפורש בקרא (מ"ב סק"ג).

ט. רוב הרחובות המצויים בעולם היום רחבים יותר מט"ז אמות אבל אין בהם ששים ריבוא חוץ מרחובות גדולים בעיירות גדולות, ולכן המחלוקת הנ"ל נוגעת לרוב הרחובות בעולם, שלדעת המחמירים (אות

ז) דינם כרה"י מן התורה, ולדעת המקילים (אות ח') הרי הם ככרמלית, והנפקא מינה למעשה ביניהם הוא, באיזה סוג מחיצות אפשר להשתמש כדי להפכם להיות רשות יחיד על ידם וכמו שיתבאר. הרבה פעמים המחלוקת הנ"ל אינו מפורש בפוסקים אלא מתבטא בנוסחאות שונות כגון, 'שאינן לנו רשות הרבים גמורה', או 'שאינן לנו רה"י מן התורה' או 'כל רשויות הן ככרמלית', ובכולם כוונתם שהם מצריכים גם תנאי של ששים ריבוא שתהיה עליו דין רה"י מן התורה, ומאחר שרוב הרחובות אין בהם ששים ריבוא, דינם ככרמלית.

דעת המחבר

א. מחמיר. המחבר סתם כדעה שאפילו בלי ששים ריבוא, כל שיש בו ט"ז אמות הרי הוא רה"י מן התורה, ואח"כ הביא בשם יש אומרים שמקילין ומצריכים גם ששים ריבוא (שו"ע סי' שמ"ה ס"ז), ולפי הכלל בדברי המחבר שסתם' ואח"כ 'יש' הלכה כסתם' (הרמ"ע מפאנו סי' צ"ז, כנסת הגדולה או"ח סי' ש"ח בהג' הטור, ש"ך י"ד סי' פ"ד סק"ב ועוד) הרבה נקטו שדעת המחבר להחמיר בזה (כנסת הגדולה, ברכי יוסף סק"ב, תוספת שבת, א"ר, מאמר מרדכי, נהר שלום, הובאו בשער הצינן סק"ב, שו"ת תורה לשמה סי' ק"ד, מ"ב סק"ג).

ב. מיקל. אבל יש פוסקים שמדייקים מהמחבר בכמה מקומות אחרים שס"ל להקל כהיש אומרים (מג"א סק"ז, ט"ז סק"ו, מהריט"ץ, שו"ת מים רבים).

דעת הרמ"א

ג. מדברי הרמ"א משמע שהכריע לקולא שהרי כתב 'שכל רשויות שלנו הם כרמלית' וע"פ הנ"ל (אות י') (רמ"א סי' שמ"ז ס"ג).

למעשה

ד. מקילים. הרבה אחרונים כתבו וסתמו שכיום אין לנו רשות הרבים גמורה [חוץ מבעיירות גדולות] ושכבר נתפשט המנהג להקל (מג"א, ט"ז שם, ח"י אדם כלל מ"ט סי"ג, שו"ע הרב סי' י"א, סי' ש"ג קו"א סק"א, שו"ת חכם צבי סי' ה', שו"ת בית אפרים או"ח סי' כ"ז באריכות, ישועות יעקב סק"ב, שו"ת שבות יעקב ח"ג סוף סי' כ"ח, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב).

טו. מחמירים. לעומת זה יש את סתימת המחבר להחמיר, וגם כמה אחרונים שנקטו להחמיר (שו"ת משכנות יעקב סי' קכ"א).

טז. בעל נפש יחמיר. המ"ב מסיק דאין בנו כח למחות ביד הסומכים על המקילים, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו (מ"ב סי' שמ"ה סק"ג) וכל ירא שמים בודאי יש להחמיר לעצמו בדבזמינו יש ג"כ רשות הרבים מן התורה (ביאה"ל סוד"ה שאין), וכך היה עונה מו"ר מרן גאב"ד ירושלים בעל שערי טוביה לאלו ששאלו אותו האם מותר לטלטל בעירוב המהודר של 'העדה החרדית' בירושלים, שגם אחרי תיקון העירוב כדן וכהלכה תמיד יש לנו הכלל שבעל נפש יחמיר לעצמו, וכך נהג בעצמו.

עוד דיונים בששים ריבוא

ששים ריבוא ברחוב או בעיר

ז. לפי השיטות המקילות שאוחזות שצריך שיהיה ששים ריבוא כדי שיהיה עליו שם רשות הרבים (אות ח'), נחלקו הפוסקים באם צריכים ששים ריבוא עוברים בתוך הרחוב כדי לקבוע דין רה"י עליו, או שאפילו אם הששים ריבוא נמצאים פרוסים בתוך העיר נחשבים הרחובות העיקרים שמשמשים את הרבים לרשות הרבים.

יח. מלשון המחבר משמע שדוקא כשעוברים באותה רשות הרבים ששים ריבוא נחשב לרה"י (שו"ע סי' שמ"ה ס"ז), ויש שעכ"פ צירפו דיעה זו לקולא אחרת, כגון כשאין השערים של העיר מפולשים משער לשער (שו"ת דברי מלכיאל ח"ד ס"ג).

DECEMBER 30TH 9:30 PM | מוצש"ק פ' ויחי באולם סוכת דוד דורש טוב 19

סעודת מלוא מלכה רבתי | והחזקת

ט. אבל בכמה פוסקים מבואר שכל שיש בעיר ששים ריבוא נחשבים הרחובות העיקריים לרה"ר (רש"י עירובין דף נ"ט הובא בשער הציון סי' שמ"ה סק"כ, ריטב"א הובא בביאה"ל שם ד"ה שאין, שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ה', חכמת שלמה סוף סי' ס"ג, תפארת ישראל הקדמה לשבת, שו"ת אגרות משה ח"א סי' קל"ט ענף ה').

כ. **רחובות שכונתיים.** יתכן שדוקא הרחובות העיקריים המשמשים את הששים ריבוא למעבר הרי הם בכלל זה לצירוף ששים ריבוא, אבל רחובות שכונתיים שאינם משרתים את רוב תושבי העיר ומשרתים בעיקר רק את תושבי השכונה, אינם נחשבים לרה"ר מן התורה אפילו להמחמירים בזה (הגר"נ קרליץ). [כהיום שכל העולם משתמשים במכשירי ניווט כגון ווייז [Waze] והרבה פעמים כשהצירים הראשיים פקוקים, המכשיר ניווט מנווט את הרכבים לתוך השכונות, מה שלא היה פעם, יש לדון שאפילו הרחובות השכונתיים נידונים כרה"ר שהרי גם הם משרתים את הציבור הרחב עכ"פ אלו שמפולשים לרה"ר משני צדדיהם].

כא. **אלו שבבתים אינם מצטרפים.** גם כשסוברים שמניין ששים ריבוא הוא בתוך העיר ולא דוקא באותו רחוב, אבל עכ"פ צריכים שיהיו ששים ריבוא מצויים ברחובות אבל אלו שנמצאים בבתיים אינם מצטרפים, ושיערו שכשיש קרוב לג' מיליון נפשות הגרים בעיר, יתכן שיהיו ששים ריבוא מהם מצויים ברחובות העיר בבת אחת ואז נהיה רשות הרבים (אג"מ א"ח ח"ה סי' כ"ח אות ה').

ששים ריבוא הבאים מבחוץ

כב. דנו הפוסקים כיצד הדין כשבעיר עצמה לא גרים ששים ריבוא אבל באים מחוץ לעיר, האם אלו מצטרפים לששים ריבוא.

כג. י"א שגם הבאים מבחוץ מצטרפים לששים ריבוא (ריטב"א עירובין דף נ"ט הובא בביאה"ל סי' שמ"ה ד"ה שאין).

כד. וי"א שאף אם דנים ומצטרפים את אותם הבאים מבחוץ, יתכן שרק אותם רחובות המשמשים את הבאים מבחוץ נחשבים לרה"ר מה"ת, אבל לא הרחובות שאינם משמשים אותם (ספק בס' בית שמחה תיקון עירובין סי' ו', חכמת הלב עמק החכמה סי' ו' אות ג' בשם פוסקי זמנינו).

הצטרפות הנמצאים ברכב

כה. דנו הפוסקים אם אלו שנמצאים ברכב האם גם הם מצטרפים למנין ששים ריבוא או רק ההולכי רגל. יש שרצו להקל בזה ולומר שהנמצאים ברכב אינם מצטרפים משום שבדגלי מדבר היה רק הולכי רגל, ועוד משום שהמכוניות מוקפות מחיצות ו' טפחים ורחבם ד' על ד' והרי הם נידונים כרשות היחיד (שו"ת משנה הלכות ח"ח סי' קמ"ד).

כו. אבל רוב הפוסקים חולקים על סברא זו וסוברים שגם אלו שבמכוניות מצטרפים למנין ששים ריבוא (פמ"ג סי' שס"ג א"א סק"ל, ערוך השלחן סי' שמ"ה סק"ו, אג"מ א"ח ח"א סי' קל"ט, ח"ה סי' כ"ח, הגר"א קוטלר, בעל ויואל משה הובא בס' יציאות השבת סי' ו', שו"ת שבט הלי ח"ה סי' נ"ג).

עיריות גדולות

כז. בגלל כל הספיקות שהבאנו בדין רשות הרבים מן התורה, הרבה פוסקים גדולי הדור נמנעו בכלל לתקן עירובין בעיריות גדולות שיש בהם אוכלוסייה גדולה, שהרי בזה נכנסים לספיקות איסור מן התורה.

מנין מחיצות שיהיה רשות היחיד

מן התורה

כח. נחלקו הראשונים באופן שיש רשות הרבים ורוצים לעשותו לרשות היחיד, בכמה מחיצות נעשה המקום המוקף לרשות היחיד מן התורה. כט. ד' מחיצות. יש מהראשונים הסוברים שרק אם המקום מוקף בארבע מחיצות [או שלש מחיצות ולחי ברוח רביעית] הרי זה רשות היחיד מן התורה, אולם בשלש מחיצות אין דין רה"י מן התורה אלא הרי זה כרמלית (רמב"ם פ"ד שבת ה"א, ר"ת עירובין דף י"ב ע"ב).

ל. ג' מחיצות. אמנם דעת רוב הראשונים דאם המקום מוקף בשלש מחיצות, [או בשתי מחיצות ולחי ברוב שלישית שגם נחשב כשלש מחיצות], הרי זה רשות היחיד מן התורה, ואפילו אם אין שום מחיצה או צורת הפתח בצד הרביעי (רש"י עירובין דף י"ב ע"ב, תוס' בכמה מקומות, רא"ש פ"ק דסוכה, רשב"א בעבוה"ק, ריטב"א ועוד).

מדברנן

לא. מדברנן לכו"ע אין די בשלש מחיצות כדי להיחשב רשות היחיד אלא צריך ד' מחיצות (ש"ע סי' שס"ג סי"א) משום שאם אין בו מחיצה ברוח רביעית דומה הוא במקצת לרשות הרבים ויבוא לטלטל ברשות הרבים (מ"ב שם סק"ב), אמנם לענין הרוח הרביעית אמרו חז"ל שדי במחיצה מועטת, כגון מחיצה כל שהוא מצד זה ומחיצה כל שהוא מצד זה מכוונים זה נגד זה, או שיעמיד מחיצה רק מצד אחד רחבה ד' טפחים, בלחי או בקורה, או בצורת הפתח (ש"ע שם ס"ב).

גלויזן זה נתנם לרפואת הרה"ג רבי **רפאל אפרים יששכר בן צפורה** לנדאו שליט"א, הזקוק לרחמי שמים מרובים

לב. **תיקון רק ע"י צורת הפתח.** אע"פ שיש כמה דרכים לתקן מחיצה רביעית ברשות היחיד כנ"ל, מ"מ לכל אחד יש את התנאים שלו, אבל תיקון ע"י צורת הפתח הוא המעולה שבהם ומכסה רוב מקרים ולכן נקטו הפוסקים שכיום אין מתקנים המבואות ורחובות שלנו אלא ע"י צורת הפתח במקום שמוטר (רמ"א סי' שס"ג סכ"ו), וכך נוהגים היום לגדור מחיצות ע"י צורות הפתח.

לג. ג' **מחיצות גמורות.** יש עירובין שכונתיים שמהדרים שיהיה קיים בהם ג' מחיצות גמורות, כך שמן התורה עכ"פ דינו כרשות היחיד (אות ל'), ואז סוגרים את הרוח הרביעית עם צורות הפתח שהוא אינו אלא מדרבנן.

לד. **העירוב בשכונת טאטענהעם, לונדון.** בעירוב שהוקם בשכונת טאטענהעם, לונדון בהשגחת התאחדות קהילות החרדים 'כדתיא' יש בו ג' מחיצות גמורות ולכן התקינו רק שם עירוב, שהרי מחיצה אחת גמורה נמצאת באורך הגינה והבתים שברחוב קרואלענד [Crowland] ומחיצה אמצעית הוא שפת הנגר 'לי' [Lea] ומחיצה שלישית לאורך הגינה ספרינגפיעלד [Springfield] עד למעלה שברחוב ספרינג היל [Spring Hill], כך שכל ההיקף הוא רשות היחיד מן התורה ואז כשסגרו את הרוח הרביעית עם צורות הפתח, יש עירוב מהודר. [רחוב עגערטאן [Egerton] וחצי רחוב רעבענסדעל [Ravensdale] הם מחוץ ה' מחיצות ולכן לא כללו אותם בתוך העירוב, והמודעות המעידים על כך צריכים להיות בולטות להולכי דרכים].

מקומות שמועיל צורות הפתח

צורת הפתח

לה. המעמיד עמוד מאכאן ועמוד מאכאן ונותן קנה על גביהם או שמתח חוט מראש עמוד זה לראש עמוד האחר הרי זה צורת הפתח והוא נידון כמחיצה (ש"ע סי' שס"ב סי"א) ופרטי דיניו יבואו בהמשך הסדרה בעזשה"ל.

לו. **להשלים מחיצה שלימה.** יכולים להשתמש בצורת הפתח כמחיצה שלישית כדי להשלים למנין מחיצות הצריכות.

לז. **לסגור פירצה.** וכמו כן יכולים להשתמש בצורת הפתח לסגור פירצה במחיצה ואפילו פירצה גדולה שהיא יותר מעשר אמות (ש"ע סי' שס"ב סי').

לח. ולדעת הרמב"ם (גם דעת הסמ"ג והסמ"ק) אין הצורת הפתח יכול להיות יותר מעשר אמות, אבל כשיש מחיצה שעומד מרובה על הפרוץ דהיינו שרוב אורך המחיצה היא מחיצה גמורה, מותר לסגור את הפירצה עם צורת הפתח אף יותר מעשר אמות (ש"ע שם), כגון אם אורך אותו רוח הוא מאה אמה, ושבעים אמות הם מחיצה גמורה, אזי אפשר להשלים לאותה המחיצה עם צורת הפתח שרחב שלשים אמות אף לדעת הרמב"ם, והאחרונים סוברים שנכון לחשוף לדעת הרמב"ם (מ"ב שם סק"ט).

מחיצות שלימות או צורות הפתח

לט. **כל המחיצות.** רוב הראשונים סוברים שאפשר להקיף את כל השטח אפילו אם הוא גדול ע"י צורות הפתח מסביב לרשות הזו וימתח חוט מעל כולו, והיינו שיעמיד עמודים מסביב לרשות הזו וימתח חוט מעל העמודים ועי"ז נעשה כל המקום מוקף ודינו כרשות היחיד, ובאופן זה נעשה בדרך כלל העירוב שמסביב לעיר.

מ. **דעת הרמב"ם.** אמנם הרמב"ם סובר שאין צורת הפתח מועילה אלא כאשר ישנם שתי מחיצות זו כנגד זו, ואז מועילה צוה"פ לגדור את שתי הרוחות האחרות, אבל א"א לגדור את כל הד' רוחות ע"י צורות הפתח.

מא. **עירוב שכונתי.** ולכן בעירובין השכונתיים יש הרבה שמהדרים לעשות את העירוב באופן שיש עכ"פ שתי מחיצות גמורות (אות מ') כשעומד מרובה על הפרוץ (אות ל"ח) בכדי שיהא כשר אף לדעת הרמב"ם וסוגרים את שתי רוחות אחרות עם צורות הפתח.

תיקון רשות הרבים ע"י דלתות

דלתות

מב. כשיש רשות הרבים מן התורה דהיינו שהוא רחב ט"ז אמות לדעת המחמירים (אות ז'), או כשיש ששים ריבוא אפילו לדעת המקילים (אות ח') באותו רחוב (אות ח"י) או בתוך העיר שהרחוב הראשי משמשן (אות י"ט, כ'), הדרך היחידה להקיף אותה שתגיה עליה דין רשות היחיד הוא ע"י דלתות, דהיינו שצריכים לתקן דלתות ברשות הרבים (ש"ע סי' שס"ד סי"ב) [פרטי דיניהן נבאר בהמשך הסדרה א"ה].

נתנם ע"י ידידנו **ר' אבי הכהן יודייקין שליט"א** ראש הראשון לכל דבר שבקדושה לרגל היארצייט של אמו **טובה נת חיים הלל מאנים**

נתנם ע"י ידידנו הרה"ג ר' **חיים שמעון נוימאן שליט"א** לרגל הכנסת בנו שמואל ני"ו לעול התורה והמצוות

נתנם ע"י ידידנו הרה"ח ר' **חנוך שמעירלינג הי"ו** לונדון לרגל לידת התאומות, שיוכן לגדלן לתורה לחופה ולמעש"ט

נתנם ע"י הרה"ג ר' **עקיבא שמחה רוקובסקי שליט"א** לרגל אירוסיו בנו החתן מאיר עב"ג בת הרב נתן שפיטצער

